

В. В. Семенець,
аспірант кафедри економіки, фінансів та обліку,
Приватний вищий навчальний заклад "Європейський Університет"
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-8790-8473>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.17.126

ЗНАЧЕННЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ У РОЗВИТКУ СТАРТАПІВ ТА ПІДТРИМЦІ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

V. Semenets,
Postgraduate student, Department of Economics, Finance and Accounting,
Private Higher Education Establishment "European University

THE IMPORTANCE OF BANKING INSTITUTIONS IN DEVELOPING START-UPS AND SUPPORTING INNOVATIVE TECHNOLOGIES

У статті розглядається важливість банківських установ у підтримці стартапів та впровадженні інноваційних технологій, що є рушієм економічного зростання, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності. Описано, що в умовах сучасного бізнесу, реалізація інновацій потребує значних фінансових ресурсів, які традиційно надаються банками. Проте, доведено, що практика показує, що банки часто виявляють обережність у фінансуванні стартапів та нових підприємств. Подано, що статистика свідчить, що лише 2–3% заявок від приватних підприємців отримують позитивне рішення щодо кредитування. Подано, що аналіз чинного законодавства та правових механізмів у контексті цифровізації банківського сектору вказує на наявність значної кількості нормативно-правових актів, що регулюють впровадження інноваційних технологій. Досліджено, що перспективні напрямки, такі як штучний інтелект, технологія Open-банкінгу, краудфандинг та шерінгова технологія, стають все більш популярними у світі та знаходять своє місце в українському банківському бізнесі, відкриваючи нові можливості для фінансування стартапів і підтримки інноваційних проєктів.

The article examines the importance of banking institutions in supporting start-ups and implementing innovative technologies, which are the drivers of economic growth, productivity and competitiveness. It is described that in the modern business environment, the implementation of innovations requires significant financial resources, which are traditionally provided by banks. However, it is proved that practice shows that banks are often cautious in financing start-ups and new enterprises. It is shown that only 2-3% of applications from private entrepreneurs receive a positive decision on lending. It is determined that this situation is especially relevant for Ukraine, where banks are trying to support startups, but still operate on a limited scale.

Given the current situation in the country, including the war and the large number of veterans, Ukrainian banks are making attempts to finance start-ups. In this process, the Franchise Association plays a significant role, helping to select the best franchisees to support start-ups and providing up to UAH 1 million for business creation or development. To increase their chances of obtaining funding, startups must develop a 'minimum viable product' (MVP) that demonstrates market demand and promise. Positive feedback and proof of demand for the product significantly increase the chances of attracting investors and obtaining bank financing.

It is found that in the current conditions of digitalization, innovations in the banking sector are of particular importance, contributing to the efficiency and security of financial transactions. It is shown that an analysis of current legislation and legal mechanisms in the context of digitalisation of the banking sector indicates that there is a significant number of legal acts regulating the introduction of innovative technologies. It is shown that promising areas such as artificial intelligence, open banking technology, crowdfunding and peer-to-peer technology are becoming increasingly popular in the world and are finding their place in the Ukrainian banking business, opening up new opportunities for financing startups and supporting innovative projects.

The scientific novelty of the study lies in a comprehensive assessment of the role of banking institutions in the ecosystem of Ukrainian startups against the backdrop of the military conflict and global trends in digital transformation. The study deepens the understanding of the specific barriers and incentives for bank financing of innovative projects in Ukraine, and identifies new opportunities that are opened up by the synergy of traditional banking products and modern digital technologies.

Ключові слова: банківська установа, стартап, інноваційні технології, фінтех, блокчейн.

Key words: banking institution, start-up, innovative technologies, fintech, blockchain.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Значення банківських установ у розвитку стартапів та підтримці інноваційних технологій є надзвичайно важливим аспектом сучасної економіки. Банки відіграють ключову роль у фінансуванні нових підприємницьких ініціатив, надаючи необхідні кредитні ресурси та інвестиції для розвитку інноваційних проєктів. Однак, проблема полягає у відсутності достатнього фінансування та підтримки для стартапів, особливо на початкових етапах їхнього розвитку, таких як Pre-Seed Funding, Seed Funding, що ускладнює або унеможлиблює наступні етапи розвитку, серед яких Series A Funding, Series B Funding, Series C Funding. Це призводить до гальмування інноваційних процесів та обмежує можливості впровадження нових технологій на ринку. Вирішення цієї проблеми є важливим як з наукової точки зору, досліджуючи механізми фінансової підтримки та ефективного використання банківських ресурсів, так і з практичної, сприяючи створенню сприятливого середовища для розвитку стартапів та підвищення конкурентоспроможності економіки в цілому.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню значення банківських установ у розвитку стартапів та підтримці інноваційних технологій присвячено значну кількість наукових праць вітчизняних вчених. Баранов О. [1] досліджує організаційно-правові механізми регулювання інноваційних послуг банківських структур в умовах цифровізації, підкреслюючи важливість цих механізмів для ефективного використання банківських ресурсів.

Дослідження Владика Ю. та Приступко А. [3, 5] присвячені аналізу того, як інноваційні технології в банкінгу можуть підвищити ефективність використання ресурсів банківських установ, що безпосередньо впливає на підтримку стартапів.

Владика Ю., Турова Л., Удод В. [4] зазначають, що сучасні digital-технології сприяють підвищенню ефективності банківських установ та покращенню умов фінансування стартапів.

Єсіна О. [6] акцентує увагу на розвитку інноваційних технологій у банківській діяльності, що сприяє створенню сприятливого середовища для розвитку нових підприємницьких ініціатив.

Кузнєцова М. А. [8] у своїй роботі зосереджується на розвитку та впровадженні інноваційних банківських послуг в Україні. Авторка підкреслює, що розвиток інноваційних послуг є важливим кроком для покращення конкурентоспроможності банківських установ і надання якісніших послуг клієнтам.

Наконечна О. та Михайлик О. [9] розглядають потенційні можливості розвитку фінтех у банківському бізнесі, які можуть забезпечити додаткові ресурси для інноваційних підприємств.

Худолій Ю. С. та Халєвіна М. О. [11] зосереджуються на фінансових технологіях у банківському бізнесі, акцентуючи увагу на реаліях та перспективах їхнього розвитку. Вони розглядають вплив фінансових технологій на ефективність банківської діяльності, підкреслюючи, що фінтех здатний суттєво змінити банківську індустрію.

Загалом, ці дослідження підкреслюють важливість банківських установ у розвитку стартапів та підтримці інноваційних технологій, що є ключовим фактором для підвищення конкурентоспроможності економіки.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою роботи є розкриття сутності значення банківських установ у розвитку стартапів та підтримці інноваційних технологій. Поставлена мета зумовила необхідність вирішення наступних завдань: описати сучасний стан розвитку фінансування банками стартапів та можливостей покращення умов для здійснення цієї діяльності; дослідити впровадження банками інноваційних технологій та їх роль у підтримці розвитку нових технологій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інноваційні технології є двигуном економічного розвитку, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності. Однак, для їх успішної реалізації потрібні значні фінансові ресурси. Банківські установи, які традиційно є ключовими постачальниками капіталу, можуть відігравати важливу роль у підтримці інновацій. Але реальність свідчить про те, що банки неохоче фінансують стартапи та нові підприємства.

Розглянемо причини цієї тенденції та можливості для її подолання (табл. 1). Банки рідко фінансують стартапи через високі ризики, пов'язані з новими бізнесами. За статистикою, лише 2—3% заявок від приватних підприємств отримують позитивне рішення щодо кредитування [7].

Таблиця 1. Причини стримування інвестицій банківських установ у стартапи

Причина	Опис
Відсутність гарантій стабільної роботи	Стартапи часто не можуть забезпечити стабільні доходи на початкових етапах, а багато з них закриваються протягом першого року.
Відсутність історії фінансової звітності	Нові підприємства не мають довгої історії фінансової звітності, що ускладнює оцінку їх перспективності та ризиків.
Відсутність застави	Нещодавно створені підприємства не мають достатньої кількості ліквідного майна, що може виступити заставою для банку для покриття кредитного ризику та зниження резерву під кредитну операцію.
Різні підходи до продукту	Стартапи зосереджуються на технологічних інноваціях, тоді як банки оцінюють фінансові показники та ринкові можливості.
Високі ризики	Кредитування стартапів вважається високоризикованим через можливі втрати інвестицій у разі невдачі проєкту.
Вимоги до документів та бізнес-плану	Стартапи повинні надати значну кількість документів та детальний бізнес-план, що може бути складним завданням для нових підприємств.

Джерело: складено авторами на основі [10].

Основними перешкодами для стартапів є необхідність надання великої кількості документів, а також детального бізнес-плану з конкретними розрахунками. Це дозволяє банкам оцінити перспективність проєкту, але також створює значні труднощі для нових підприємств, які ще не мають довгої історії діяльності.

Однією з головних причин відмов банків у кредитуванні стартапів є відсутність гарантій стабільної роботи. Стартапи, як правило, не можуть забезпечити стабільні доходи на початкових етапах свого існування, а більшість з них взагалі закривається протягом першого року. Відсутність історії фінансової звітності, операційної діяльності та застави ускладнює оцінку ризиків для банків.

Ще однією значною перешкодою є різні підходи до створення та оцінки продукту між банками та стартапами. Стартапи часто створюються інженерами та інноваторами, які намагаються випробувати нові технології, не завжди звертаючи увагу на ринкові потреби та можливості монетизації. Банки, зі свого боку, орієнтуються на фінансові показники, ринкові можливості та ризики.

У сучасному банківському секторі глобальні установи, такі як ING, Citi Bank і Credit Agricole, активно впроваджують інноваційні фінансові технології, тісно співпрацюючи з фінтех-компаніями та інвестуючи значні кошти в розвиток новітніх технологій. Наприклад, ING підтримує співпрацю з майже сотнею фінтех-стартапів, створивши інвестиційний фонд обсягом 300 мільйонів євро. Citi Bank запустив програми Citi Fintech Open Innovation Challenge та Global API Developer Hub, які сприяють інтеграції нових технологій у банківську сферу. Credit Agricole, у свою чергу, має фонд у розмірі 100 мільйонів євро та інкубатор The Village by CA [10].

Попри існуючі ризики, співпраця між банками та фінтех-стартапами має значний потенціал. Наприклад, відзначаються перспективи у сфері дата-аналітики та штучного інтелекту [10]. У Польщі банки вже активно використовують дата-аналітику для таргетованих пропозицій, тоді як в Україні цей напрямок тільки починає розвиватися.

Українська асоціація фінтех — та інноваційних компаній також бачить потенціал у розвитку платіжних сервісів, автоматизації бізнес-процесів та кібербезпеки. Наприклад, державний Ощадбанк запустив програму підтримки ветеранського бізнесу, що є виключенням з загальної тенденції уникання фінансування стартапів [2]. Ветерани або члени їхніх родин можуть отримати кредит на започаткування бізнесу за умови придбання франшизи.

З огляду на війну та значну кількість ветеранів, українські банки демонструють спроби фінансувати стартапи, хоча це залишається обмеженим. Асоціація франчайзингу відіграє ключову роль у відборі найкращих франчайзі для супроводу стартапів, забезпечуючи до 1 млн грн на створення або розвиток бізнесу. Це сприяє створенню нових бізнесів, особливо у сфері франчайзингу, де акредитуються компанії з успішним досвідом. Керівниця управління розробки інструментів для бізнесу Кредобанку Наталя Згоба відзначає, що багато ветеранів після демобілізації починають власний бізнес [2]. Для них створюються умови фінансової підтримки, яка може включати покриття ризиків від міжнародних організацій або держави, що робить фінансування стартапів менш ризикованим для банків.

Для того щоб підвищити шанси на отримання фінансування, стартапи повинні розробити "мінімально життєздатний продукт" (MVP), який зможе продемонструвати ринковий попит та перспективність. Позитивні відгуки та підтвердження попиту на продукт значно підвищують шанси на залучення інвесторів та отримання банківського фінансування.

Банки також можуть розробити спеціалізовані програми кредитування для стартапів, які враховують специфіку інноваційних проєктів. Це можуть бути програми з участю державних гарантій, грантів або венчурного капіталу. Такі ініціативи можуть знизити ризики для банків та забезпечити підтримку для нових підприємств.

Інновації у банківській сфері набувають особливого значення у сучасних умовах діджиталізації, сприяючи підвищенню ефективності та безпеки фінансових операцій. Аналіз чинного законодавства та правових механізмів у контексті цифровізації банківського сектору свідчить про наявність значної кількості нормативно-правових актів, які регулюють впровадження інноваційних технологій (рис. 1).

Фінтех-технології стають невід'ємною частиною сучасної банківської індустрії. Інвестиції у блокчейн, шеринг, краудфандинг та відкритий банкінг свідчать про те, що банки прагнуть підвищити ефективність своєї діяльності, забезпечити конфіденційність даних та покращити обслуговування клієнтів. Очікується, що ці технології сприятимуть значному зростанню банківських послуг у найближчі роки, а їх впровадження стане основою для подальшого розвитку фінансового сектора.

Однією з найперспективніших фінтех-інновацій є блокчейн, що дозволяє оцифрувати банківські дані та створити надійні лінійні зв'язки між банком і клієнтами. Блокчейн забезпечує високий рівень конфіденційності даних і покращує кібербезпеку. Ця технологія дозволяє формувати повний реєстр даних та історію банківських операцій, що суттєво економить час і кошти. За прогнозами, обсяги застосування блокчейну будуть зростати середньорічними темпами у 78,8% до 2026 року [6].

Інша інновація — шерінгова технологія, що дозволяє користувачам отримувати доступ до баз даних та фінансових ресурсів на умовах оренди. Це сприяє спільному використанню фінансових ресурсів завдяки створенню інформаційних платформ. Банки можуть взаємодіяти з шерінговими компаніями, надаючи їм кредити та формуючи власні шерінгові ресурси для клієнтів, що спрощує процес відкриття рахунків і надання інших банківських послуг.

Краудфандинг, що передбачає об'єднання фінансових ресурсів через інтернет, також набуває популярності у банківському секторі. У 2022 році вартість операцій у цьому сегменті досягла 1141,3 мільйона доларів США. Очікується, що річний темп зростання складе 1,94% з 2022 по 2025 рік, що приведе до загальної суми 1209,1 мільйона доларів США до 2025 року [6].

Технологія відкритого банкінгу, що набирає популярності у Європі, має потенціал значного зростання. Очікується, що кількість користувачів відкритих банківських послуг зростатиме на 50% у період з 2020 по 2026 рік. У 2020 році в Європі налічувалося приблизно 12,2 мільйона користувачів таких послуг, а до кінця 2024 року ця цифра може досягти 63,8 мільйона. Глобальні прогнози вказують на значне зростання кількості користувачів до 132,2 мільйона осіб у 2024 році [6].

В Україні також відбувається поступова трансформація бізнес-моделей банків з урахуванням розвитку фінтех. Найбільші банки країни активно впроваджують фінтех-проекти, займаються інкубацією та акселерацією інновацій, створюючи власні "центри інновацій", що сприяє впровадженню сучасних технологій у банківську діяльність.

Ринок банківських послуг в Україні характеризується активною інноваційною діяльністю, що дозволяє забезпечити клієнтів сучасними та зручними фінансовими інструментами. В даному аналізі розглянемо найактивніші банки, які впроваджують інновації, а також надамо власний погляд на ефективність цих нововведень.

ПриватБанк є одним із лідерів інновацій в Україні, що підтверджується широким спектром його продуктів. Мобільний додаток "Приват24" функціонує як інтернет-магазин із 19 додатками, що робить його надзвичайно зручним для користувачів [9]. Додаткові інновації включають FacePay24 для оплати обличчям, PrivatPay як зручний платіжний інструмент, а також "Мої вклади" для управління депозитами. Поведінкова біометрія, що аналізує близько 300 критеріїв, представляє майбутнє у сфері безпеки. Також, зручний спосіб зняття готівки через "Магазини та АЗС замість банкоматів" робить ПриватБанк одним із найінноваційніших у країні.

ПУМБ (Перший український міжнародний банк) активно впроваджує онлайн-банкінг з 2010 року [9]. Їхній мобільний додаток iPUMB та інтернет-банкінг у Вайбер ПУМБ розширюють функціональні можливості користувачів, дозволяючи користуватися депозитним конструктором. Це значно покращує зручність користування банківськими послугами та сприяє адаптації нових клієнтів до цифрових технологій.

Ощадбанк визнаний "найтехнологічнішим банком" серед конкурентів завдяки таким інноваціям, як мобільний додаток "Ощад24/7", що дозволяє входити за допомогою відбитка пальця або сканування обличчя. Автоматичне підставлення СМС-кодів для підтвердження

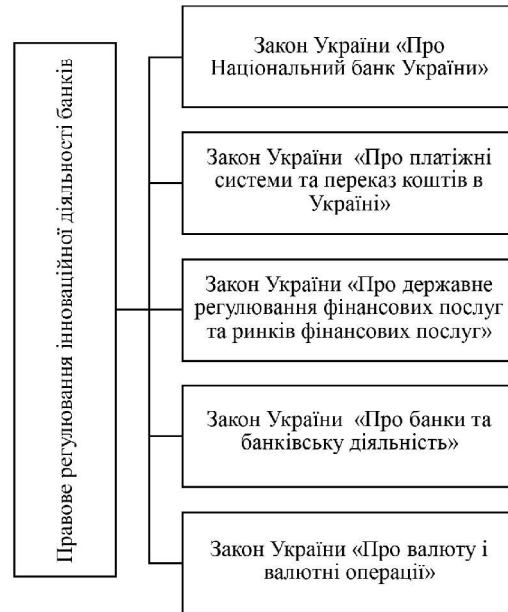

Рис. 1. Нормативно-правове регулювання інноваційної сфери банківського сектору

Джерело: згруповано за даними [1].

операцій та спрощене здійснення платежів і сповіщення про необхідність їх сплати підвищують рівень клієнтського обслуговування.

Monobank, що функціонує виключно як онлайн-платформа, також демонструє високий рівень інновацій. Їхні нововведення включають кешбек-сервіс, динамічний CVV2 код для підвищення безпеки, відстежування P2P платежів через POS-термінал та опцію накопичення коштів "Банка". Розподіл рахунку та випуск карток без нанесення інформації є зручними рішеннями для сучасного користувача.

Перспективи штучного інтелекту в банківській сфері є перспективним напрямом розвитку фінансових технологій. Прогнози показують, що до 2030 року банки зможуть заощадити близько 1 трлн доларів завдяки штучному інтелекту [9]. Прикладом є колаборація Райффайзен Банку Аваль та VISA, що створили чат-бот "Консьєрж-сервіс Бізнес Банкінг", який надає консультації з юридичних та організаційних питань.

Аналіз інноваційних впроваджень показує, що українські банки активно використовують новітні технології для підвищення зручності та безпеки своїх послуг. ПриватБанк лідирує за кількістю та різноманітністю впроваджених продуктів, тоді як ПУМБ пропонує значні інноваційні рішення в мобільному та інтернет-банкінгу. Ощадбанк акцентує увагу на безпеці та зручності користувачів, а Monobank, як суто онлайн-банк, пропонує сучасні функціональні можливості для цифрових клієнтів. Використання штучного інтелекту має величезний потенціал для подальшого розвитку банківської сфери в Україні.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Фінансування інноваційних технологій є важливим аспектом економічного розвитку. Банки можуть відігравати ключову роль у цьому процесі, але їх небажання фінансу-

вати стартапи створює значні перешкоди для розвитку нових бізнесів. Однак, приклади глобальних банків показують, що співпраця з фінтех-стартапами може бути успішною за умов належної оцінки ризиків та підтримки з боку інвесторів. В Україні, де війна та економічні виклики створюють додаткові бар'єри, банки починають підтримувати стартапи, особливо ветеранські, через спеціальні програми та співпрацю з франчайзі. Подальший розвиток цієї сфери залежатиме від здатності банків адаптувати свої стратегії до вимог інноваційної економіки та надання підтримки новим підприємцям. Це включає створення сприятливих умов для фінансування, розробку спеціалізованих програм кредитування та підтримку інноваційних проєктів.

Література:

1. Баранов О. Організаційно-правові механізми регулювання інноваційних послуг банківських структур в умовах цифровізації. Наукові інновації та передові технології. 2024. № 4(32). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4\(32\)-31-40](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4(32)-31-40) (дата звернення: 26.07.2024).
2. Ветеранські стартапи можуть отримати фінансування банків. Фінансовий клуб. URL: <https://finclub.net/news/veteranski-startapy-mozhut-otrymaty-finsuvannia-bankiv.html> (дата звернення: 26.07.2024).
3. Владика Ю., Приступко А. Інноваційні технології в банкінгу як спосіб підвищення ефективності використання ресурсів банківської установи. Економіка та суспільство. 2023. № 56. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-39> (дата звернення: 26.07.2024).
4. Владика Ю., Турова Л., Удод В. Інноваційні технології в банкінгу: шлях до підвищення ефективності ресурсів банківських установ. Економіка та суспільство. 2024. № 60. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-119> (дата звернення: 26.07.2024).
5. Владика Ю., Турова Л. Роль сучасних digital-технологій у функціонуванні банківської системи. Економіка та суспільство. 2021. № 25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-21> (дата звернення: 26.07.2024).
6. Єсіна О. Розвиток інноваційних технологій у банківській діяльності. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2022. С. 10—17. URL: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2022-1-2-290-291-10-17> (дата звернення: 26.07.2024).
7. Кредит на бізнес Для ФОП та компаній. Умови, порівняння 2024. Financer.com.ua. URL: <https://financer.com.ua/kredit/kredit-gotivkoju/kredit-dlya-biznesu/> (дата звернення: 26.07.2024).
8. Кузнєцова М. А. Розвиток та впровадження інноваційних банківських послуг в Україні. Ефективна економіка. 2020. № 8. С. 1—7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2020/52.pdf (дата звернення: 26.07.2024).
9. Наконечна О., Михайлик О. Fintech в банківському бізнесі: особливості розвитку та потенційні можливості. Підприємництво та інновації. 2022. № 23. С. 108—119. URL: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/23.19> (дата звернення: 26.07.2024).
10. Фінтехи наступають, банки тікають: чи є у них спільне майбутнє в Україні. Mind.ua. URL: <https://mind.ua/publications/20199801-fintehi-nastupayut-banki-tikayut-chi-e-u-nih-spilne-majbutne-v-ukrayini> (дата звернення: 26.07.2024).
11. Худолій Ю. С., Халєвіна М. О. Фінансові технології в банківському бізнесі: Реалії та перспективи. Проблеми економіки. 2021. № 47. С. 134—142. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-1-134-142> (дата звернення: 26.07.2024).

References:

1. Baranov, O., (2024). "Organisational and legal mechanisms for regulating innovative services of banking structures in the context of digitalisation", *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii*, [online], vol. 4, no. 32. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4\(32\)-31-40](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4(32)-31-40).
2. Financial club (2024), "Veteran start-ups can get funding from banks", available at: <https://finclub.net/news/veteranski-startapy-mozhut-otrymaty-finsuvannia-bankiv.html> (Accessed 26 July 2024).
3. Vlyadyka, Y. and Prystupko, A., (2023). "Innovative Technologies in Banking as a Way to Increase the Efficiency of Banking Institution's Resource Use", *Ekonomika ta suspilstvo*, [online], vol. 56. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-39>.
4. Vlyadyka, Y., Turova, L. and Udod, V. (2024). "Innovative technologies in banking: a way to increase the efficiency of banking institutions' resources", *Ekonomika ta suspilstvo*, [online], vol. 60. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-119>.
5. Vlyadyka, Y. and Turova, L. (2021). "The role of modern digital technologies in the functioning of the banking system", *Ekonomika ta suspilstvo*, [online], vol. 25. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-21>.
6. Yesina, O., (2022). "Development of innovative technologies in banking", *Scientific Bulletin of Odessa National Economic University*, [online], available at: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2022-1-2-290-291-10-17>.
7. Financer.com.ua (2024), "Business loan for individual entrepreneurs and companies. Conditions, comparison 2024", available at: <https://financer.com.ua/kredit/kredit-gotivkoju/kredit-dlya-biznesu/> (Accessed 26 July 2024).
8. Kuznetsova, M. A., (2020). "Development and implementation of innovative banking services in Ukraine", *Efektivna ekonomika*, [online], vol. 8, pp. 1—7, available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2020/52.pdf (Accessed 26 July 2024).
9. Nakonechna, O. and Mykhailik, O. (2022). "Fintech in the banking business: features of development and potential opportunities", *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*, [online], vol. 23, pp. 108—119. <https://doi.org/10.37320/2415-3583/23.19>.
10. Mind.ua (2024), "Fintechs are coming, banks are running away: do they have a common future in Ukraine", available at: <https://mind.ua/publications/20199801-fintehi-nastupayut-banki-tikayut-chi-e-u-nih-spilne-majbutne-v-ukrayini> (Accessed 26 July 2024).
11. Khudolii, Y. S. and Khalievina, M. O., (2021). "Financial Technology in Banking Business: Realities and Prospects", *Problemy ekonomiky*, [online], vol. 1, no. 47, pp. 134—142. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-1-134-142>.

Стаття надійшла до редакції 14.08.2024 р.